

Målnummer: T5537-10 **Avdelning:** 2

Domsnummer:

Avgörandedatum: 2012-06-20

Rubrik: Kvittning i konkurs. Den omständigheten att konkursförvaltaren hade avtalat med en borgenär om hur dennes skuld till konkursgäldenären skulle betalas har inte hindrat att borgenären kunnat betala skulden genom kvittning mot en konkursfordran.

Lagrum: 5 kap. 15 § konkurslagen (1987:672)

Rättsfall: NJA 2010 s. 454

REFERAT

Örebro tingsrätt

Nyombygg i Örebro AB:s konkursbo förde vid Örebro tingsrätt den talan mot R.L. som framgår av tingsrättens dom.

Tingsrätten (rådmannen Robert Östberg) anförde följande i dom den 21 maj 2010.

Yrkanden m.m.

Sedan Nyombygg i Örebro AB:s konkursbo den 22 juni 2009 ansökt om betalningsföreläggande mot R.L. och R.L. bestritt kravet har målet överlämnats till tingsrätten för fortsatt handläggning.

Nyombygg i Örebro AB:s konkursbo, nedan kallat konkursboet, har vid tingsrätten yrkat förpliktande för R.L. att utge 425 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 22 juni 2009 till dess betalning sker.

R.L. har medgivit att utge 110 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av betalningsföreläggandet men i övrigt bestritt yrkandet.

Utveckling av talan samt grunder

Konkursboet har till utveckling av sin talan anfört följande. R.L. var verkställande direktör på Nyombygg i Örebro AB fram till hösten 2008. Nyombygg i Örebro AB försattes i konkurs den 12 januari 2009. Under konkursen framkom att Nyombygg i Örebro AB hade en fordran på R.L. enligt en faktura på 58 000 kr i samband med ett villabygge. Det fanns även ytterligare fordringar på R.L. avseende arbetskostnader. Det var känt att R.L. hade tagit ut mindre lön. Efter kontakter mellan konkursförvaltaren och R.L. träffades ett avtal mellan konkursboet och R.L. den 24 februari 2009, se bilaga 1 [här utesluten]. Enligt avtalet skulle R.L. till konkursboet utge 100 000 kr senast den 16 mars 2009 och 325 000 kr senast den 31 juli 2009. R.L. skulle således utge 425 000 kr till konkursboet. Någon betalning har inte erlagts. I konkursbouppteckningen finns ingen motfordran upptagen från R.L. En sådan nämndes dock under edgångssammanträdet. - Grunden för konkursboets talan är att parterna har träffat ett skriftligt avtal om att R.L. ska utge det yrkade beloppet. Någon betalning har inte erlagts.

R.L. har till utveckling av sitt bestridande anfört följande. Det är riktigt att konkursboet har en fordran på R.L. enligt avtalet den 24 februari 2009 som

uppgår till 425 000 kr. R.L. tillträdde som verkställande direktör i konkursbolaget den 1 februari 2007. Han hade tidigare varit styrelseordförande i bolaget med samma lön. Enligt anställningsavtal den 12 januari 2007 var R.L. berättigad att erhålla en bruttolön per månad om i vart fall 29 000 kr. Från och med den 1 januari 2008 höjdes hans månadslön till 35 000 kr. Hans sista arbetsdag som verkställande direktör var den 15 november 2008. Han har inte erhållit någon semesterersättning för tiden den 1 april 2008 till den 15 november 2008. Under sin tid som anställd i konkursbolaget under tiden den 1 februari 2007 till den 15 november 2008 har R.L. således varit berättigad till en bruttolön med $(22,5 \text{ månader} \times 29\,000 =) 652\,500$ kr. Han är dessutom berättigad till semesterersättning med tolv procent av $(7,5 \text{ månader} \times 29\,000 =) 217\,500$, eller 26 100 kr. R.L:s förfallna löneanspråk uppgår således till $(652\,500 + 26\,100 =) 678\,600$ kr. - Under 2007 har Nyombygg i Örebro AB utbetalat 119 970 kr i lön till R.L. och under 2008 220 420 kr. Under tiden den 1 januari 2007 till den 15 november 2008 har Nyombygg i Örebro AB således betalat ut 340 390 kr i bruttolön till R.L. som dock har varit berättigad till 678 600 kr. R.L. har aldrig haft för avsikt att avstå från sin lön. R.L:s motfordran mot konkursboet uppgår således till 338 210 kr, vilket innebär att han endast är skyldig att utge $(425\,000 - 338\,210 =) 86\,790$ kr till konkursboet. Eftersom R.L. vid den muntliga förberedelsen medgivit att utge 110 000 kr, står han dock fast vid detta medgivande. - Grunden för R.L:s bestridande är att hans motfordran på utebliven lön mot såväl konkursboet som konkursbolaget har uppkommit innan konkursbeslutet och innan konkursboets fordran på honom uppkommit. Hans motfordran har vid relevant tidpunkt varit klar och förfallen. Hans fordran och konkursboets fordran på honom är komputabla och de allmänna förutsättningarna för kvittning är därmed uppfyllda. Konkurslagens bestämmelser utgör inget hinder för kvittning. Efter kvittning är han skyldig att utge endast 86 790 kr men han medger ändå att utge 110 000 kr.

Konkursboet har genmält att kvittning under inga förhållanden kan ske, eftersom käromålet grundar sig på ett avtal mellan konkursboet och R.L. och R.L. inte kan rikta en motfordran på lön, som han har mot konkursbolaget, mot konkursboet eftersom det är en annan juridisk person.

Bevisning

Förhör under sanningsförsäkran har hållits med konkursförvaltaren och med R.L. Konkursboet har därutöver åberopat vittnesförhör med D.E.

Konkursboet och R.L. har som skriftlig bevisning åberopat avtalet mellan konkursboet och R.L., bilaga 1. - - -.

R.L. har som skriftlig bevisning åberopat sitt anställningsavtal hos Nyombygg i Örebro AB, specifikation till sina inkomstdeklarationer för 2007 och 2008 samt brev den 19 februari 2009 från konkursförvaltaren till R.L., enligt vilket denne bekräftar att konkursboet inte har några ytterligare ekonomiska krav på honom sedan han fullgjort sin betalningsskyldighet enligt avtalet. Han har vidare åberopat konkursbouppteckningen och protokollet från edgångssammanträdet.

Konkursförvaltaren och R.L. har i allt väsentligt bekräftat de under utveckling av talan redovisade uppgifterna. De har därutöver berättat följande.

Konkursförvaltaren: Vid genomgång av bokföringen framkom fakturan på 58 000 kr utställd på R.L. Det fanns även oredovisade kostnader för representation på omkring 40 000 kr. Bolagets personal hade arbetat ett stort antal timmar på ett hus som R.L. byggt. När posterna sammanställdes var det ca 700 000 kr som R.L. skulle betala till bolaget. R.L. berättade att han hade tagit ut mindre lön under en tid. De diskuterade olika summor och enades om 425 000 kr som R.L. var skyldig konkursboet. Därför skrevs avtalet mellan konkursboet och R.L. R.L. nämnde vid avtalsslutet att han hade tagit ut mindre lön. Genom avtalet reglerades hela förhållandet mellan konkursboet och R.L. Konkursförvaltaren bekräftade sedan i ett brev den 19 februari 2009 att konkursboet därefter inte hade några ytterligare krav på R.L. Det kom inga pengar från R.L. i mars 2009.

R.L. nämnde inget om kvittning. Det fanns ingen antydning i bokföringen om att R.L. hade fordringar på bolaget. R.L:s fordran är inte redovisad i konkursbouppteckningen och han nämnde inget om kvittning före betalningsföreläggandet.

R.L.: Vid tidpunkten för avtalet mellan honom och konkursboet var han arbetslös och han hade en pressad ekonomisk situation. Konkursförvaltaren upplyste att konkursboet var en egen juridisk person. Konkursförvaltaren formulerade avtalet och han fick ingen möjlighet att påverka innehållet. Beloppen i avtalet stämmer. Hans motfordran diskuterades inte i samband med avtalet. Han har aldrig haft för avsikt att avstå från någon del av sin lön. Om han hade vetat att det skulle gå att kvitta med en motfordran hade han inte skrivit under avtalet.

D.E. har berättat: Han var delägare i konkursbolaget. Han och konkursförvaltaren gick igenom verifikationerna och fann fakturan på 58 000 kr. Det fanns ca 735 timmar som var uppsatta på R.L:s hus och som inte var redovisade.

Domskäl

I målet är ostridigt att konkursboet har en fordran på R.L. om 425 000 kr enligt det i målet aktuella skriftliga avtalet den 24 februari 2009. Beloppet är inte betalt. Fråga är huruvida R.L. har visat att han har en fordran som kan göras gällande mot konkursboet och huruvida han i så fall äger rätt att kvitta sin fordran mot konkursboets fordran på honom.

Den fordran som R.L. påstår sig ha avser för lite utbetald lön under tiden fram till den 15 november 2008. Av det av honom åberopade anställningsavtalet och hans egna uppgifter får anses framgå att han under aktuell period varit berättigad till en bruttolön från Nyombygg i Örebro AB, inklusive semesterersättning, om 678 600 kr. Det framgår vidare av de åberopade specifikationerna till hans inkomstdeklarationer för 2007 och 2008 att bolaget under denna period har utbetalat 340 390 kr. Av detta följer att R.L. har utfått för lite lön med 338 210 kr. R.L. har förklarat att det aldrig varit hans avsikt att avstå från den för lite utbetalda lönen. Denna uppgift är inte vederlagd.

R.L. får således anses ha visat att han har en fordran på utebliven lön från Nyombygg i Örebro AB som uppgår till 338 210 kr. Denna fordran har uppkommit innan konkursbeslutet.

R.L:s fordran på utebliven lön från bolaget är uppenbarligen en sådan fordran som kan göras gällande i konkursen och riktas mot konkursboet. Den omständigheten att fordringen inte finns upptagen i konkursbouppteckningen förtar inte denna möjlighet. R.L:s lönefordran har också, såvitt framkommit, uppkommit innan konkursboets fordran på honom uppkom genom avtalet mellan honom och konkursboet. I avtalet finns inget förbud mot kvittning. Inte heller konkurslagens bestämmelser uppställer något förbud mot kvittning i situationer som denna.

Varken i konkurslagens bestämmelser eller i övrigt föreligger hinder mot att kvitta R.L:s fordran på lön mot konkursboets fordran enligt det aktuella avtalet. Det är inte visat att R.L. har avstått från sin rätt till kvittning. R.L. äger således kvitta sin fordran mot konkursboets fordran. Vid en sådan kvittning återstår för R.L. att betala 86 790 kr till konkursboet. Han har dock medgivit att utge 110 000 kr, varför han ska förpliktas att utge detta belopp. Ränta bör utgå från dagen för delgivning av ansökan om betalningsföreläggande eller den 14 juli 2009.

Domslut

Tingsrätten förpliktade R.L. att till Nyombygg i Örebro AB:s konkursbo utge 110 000 kr jämte ränta - - -.

Göta hovrätt

Nyombygg i Örebro AB:s konkursbo överklagade i Göta hovrätt och yrkade att hovrätten skulle bifalla dess vid tingsrätten förda talan.

R.L. motsatte sig ändring av hovrättens dom.

Hovrätten (hovrättsråden Annika Rojas Wiberg och Anna Kramer, referent) anförde följande i dom den 8 november 2010.

Hovrättens domskäl

Utredningen i hovrätten

Hovrätten har med stöd av 50 kap. 13 § andra stycket 2 RB avgjort målet utan huvudförhandling.

Konkursboet har åberopat samma grunder och sakomständigheter som vid tingsrätten. Följande förtydliganden och kompletteringar har dock gjorts. Konkursboet och R.L. har träffat ett avtal av vilket framgår att R.L. är skyldig att utge det yrkade beloppet till konkursboet. Innan avtalet träffades påtalade R.L. att han hade tagit ut för lite lön under en tid samt att han före konkursen hade kvittat sina lönekrav mot att konkursbolaget hade tillhandahållit material och arbetskraft till hans villabygge. Konkursboet är inte samma juridiska person som konkursbolaget och då är inte bestämmelserna i konkurslagen om kvittning tillämpliga. Konkursboet har inte inträtt i något avtal som konkursbolaget haft med R.L. Under alla förhållanden måste det ifrågasättas hur länge en kvittningsrätt föreligger. Om ett avtal skrivs med konkursboet efter konkursen har partens rätt att kvitta förverkats. R.L. har vid de framställda kraven på betalning inte ens antytt att han hade en kvittningsskuld motfordran.

- - -.

R.L. har till stöd för sitt bestridande åberopat samma grunder och sakomständigheter som vid tingsrätten, dock med följande kompletteringar och förtydliganden. R.L. bestred konkursboets krav under åberopade av att han hade en kvittningsskuld motfordran redan innan konkursboet lämnade in ansökan om betalningsföreläggande. Huvudfordran mot R.L. har inte uppkommit genom avtalet av den 24 februari 2009 utan den hade uppkommit före konkursdagen. Genom avtalet och det efterföljande brev som konkursförvaltaren skickade bekräftas detta samt att det sedan R.L. fullgjort betalning av denna fordran inte fanns något ytterligare krav gentemot honom. Av avtalet framgår inte att R.L. skulle vara förhindrad att fullgöra betalningen genom att åberopa annan fordran för kvittning. I tveksamma fall ska ett avtal tolkas till nackdel för författaren, dvs. konkursförvaltaren. R.L:s motfordran mot såväl konkursboet som konkursbolaget har stiftats före huvudfordran och har varit gällande, klar, förfallen och mätbar. De allmänna förutsättningarna för att motfordran ska gå i avräkning mot huvudfordran är därmed uppfyllda. - - -.

Hovrättens bedömning

Nyombygg i Örebro AB försattes i konkurs den 12 januari 2009. I målet är det ostridigt att konkursboet har en fordran på R.L. om 425 000 kr enligt det avtal som träffades den 24 februari 2009 mellan konkursboet och R.L. samt att någon betalning inte har erlagts. Frågan är, som tingsrätten konstaterat, dels om R.L. har visat att han har en fordran som kan göras gällande mot konkursboet, dels om han i sådant fall har rätt att kvitta denna fordran mot konkursboets fordran på honom.

Lika med tingsrätten finner hovrätten visat att R.L. fram till den 15 november 2008 har erhållit 338 210 kr mindre i lön av Nyombygg i Örebro AB än vad han

haft rätt till enligt sitt anställningsavtal. Han har alltså haft en lönefordran på detta belopp. R.L. vill nu kvitta sin lönefordran mot den fordran om 425 000 kr som konkursboet har mot honom enligt avtalet den 24 februari 2009.

Konkursboet har gjort gällande att Nyombygg i Örebro AB egentligen hade fordringar mot R.L. som uppgått till ett högre belopp än 425 000 kr, nämligen ca 700 000 kr, och att det belopp som framgår av avtalet den 24 februari 2009 fastställts med beaktande av att R.L. hade tagit ut för lite lön från Nyombygg i Örebro AB. Detta hade R.L. gjort för att kompensera för de arbeten som bolaget utfört åt honom på hans privata fastighet. R.L. å sin sida har gjort gällande att hans löneanspråk inte alls har beaktats vid avtalet och att han inte genom avtalet har avstått från sin rätt att göra sitt löneanspråk gällande. Hans inställning är alltså att beloppet om 425 000 kr speglar bolagets ursprungliga fordran mot honom och att hans löneanspråk inte har reglerats genom avtalet.

De uppgifter som konkursförvaltaren har lämnat talar för att frågan om huruvida R.L. fått för lite lön har diskuterats före avtalsslutet samt att bolagets fordringar egentligen uppgick till ett betydligt högre belopp än 425 000 kr. En konkursförvaltares uppgifter får i allmänhet anses ha särskild tyngd med tanke på att denne inte har något eget intresse i saken. För att R.L. skulle ha reglerat sin lönefordran i och med avtalet talar också den omständigheten att lönefordran inte har tagits upp i konkursbouppteckningen. Konkursförvaltarens uppgifter är dock vaga när det gäller storleken på bolagets totala fordran samt hur denna räknats fram. Han har uppgett att han uppskattat beloppet till 700 000 kr efter en genomgång av bolagets räkenskaper. Vid genomgången framkom en faktura på 58 000 kr samt dessutom ett stort antal arbetstimmar som var uppsatta på R.L:s villafastighet. Av förhöret med D.E. framgår att det gällde 735 arbetstimmar som var oredovisade. Någon utredning i övrigt till styrkande av att fordringarna ursprungligen uppgått till 700 000 kr har inte lagts fram. Vid en samlad bedömning och utifrån vad som framkommit om antalet oredovisade arbetstimmar finner hovrätten att det inte är visat att bolagets ursprungliga fordran på R.L. uppgått till ett så högt belopp som konkursförvaltaren har gjort gällande. Det belopp som fastställdes i avtalet talar alltså inte i den riktningen att R.L:s lönefordran om 338 210 kr reglerats vid avtalsslutet. Inte heller avtalets lydelse i övrigt antyder att så skulle vara fallet. Sammantaget är det inte visat att R.L:s lönefordran har reglerats genom avtalet den 24 februari 2009.

Nästa fråga att ta ställning till blir då om R.L. har rätt att kvitta sin fordran mot konkursboets fordran på honom. Enligt 5 kap. 15 § konkurslagen (1987:672) gäller följande angående kvittning i konkurs. En fordran hos konkursgäldenären som får göras gällande i konkursen kan av borgenären användas till kvittning mot en fordran som konkursgäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades. Detta innebär motsatsvis att en konkursborgenär (i detta fall R.L.) inte får kvitta ett anspråk mot en fordran som konkursboet har på grund av ett avtal som träffats efter konkursbeslutet. Konkursboet behandlas i detta avseende som ett rättssubjekt för sig.

Av avgörande betydelse blir alltså om den fordran som R.L. vill kvitta mot uppkom i och med avtalet mellan honom och konkursboet eller om den hade uppkommit redan före konkursbeslutet. Avtalets mest grundläggande funktion är att binda och peka ut parterna och räknas som det vanligaste och viktigaste sättet för förpliktelser uppkommer på. Parter som tidigare ingått avtal och som har uppklarade affärer mellan sig kan inleda förhandlingar som kan tänkas resultera i att ena parten eller båda åtar sig nya förpliktelser som ersätter de tidigare. De nya förpliktelserna, uttryckta i ett nytt avtal, ersätter därvid de tidigare förpliktelserna. En novation har då skett, ett begrepp som inom fordringsrätten innebär en förnyelse av ett tidigare uppkommet skuldförhållande. Detta kan medföra att omständigheter hänförliga till det ursprungliga mellanhavandet, såsom tänkbara invändningar och liknande, inte längre är relevanta. Det behöver emellertid inte vara helt säkert att de ursprungliga förpliktelserna är överspelade. Om förändringarna av

förpliktelseerna är mindre ingripande kan den ursprungliga förpliktelsen bestå men i förändrad form. Om förändringarna däremot är större upphör den gamla förpliktelsen och en ny uppkommer, dvs. en novation har skett.

Den fordran som R.L. vill kvitta sin lönefordran mot har visserligen sitt ursprung i ett tidigare träffat avtal mellan Nyombygg i Örebro AB och R.L. om att bolaget skulle utföra visst arbete på R.L:s villafastighet. Den uppgörelse som konkursförvaltaren träffade med R.L. den 24 februari 2009 kom emellertid till stånd efter att konkursförvaltaren hade träffat R.L. vid ett par tillfällen och diskuterat och uppklarade mellanhanden mellan konkursbolaget och R.L. Konkursförvaltaren fick då möjlighet att tillsammans med R.L. gå igenom oredovisat arbete på R.L:s fastighet, arbete på fastigheten som visserligen redovisats men inte betalats av R.L. samt oredovisade kostnader för representation. Efter att olika aspekter och summor diskuterats, vilket ledde fram till vissa eftergifter från konkursförvaltarens sida, träffades den aktuella överenskommelsen mellan konkursboet och R.L. Det var först genom detta avtal som fordran fixerades till sitt belopp. Enligt hovrättens uppfattning innebär överenskommelsen en ny förpliktelse som uppstod i och med avtalet den 24 februari 2009. Fordran har därmed uppkommit efter konkursbeslutet. Detta innebär att R.L. inte har rätt att kvitta sin lönefordran mot konkursboets fordran på honom.

Eftersom R.L. inte har rätt att kvitta sin lönefordran ska han betala hela konkursboets fordran enligt avtalet. Tingsrättens dom ska ändras i enlighet därmed.

Hovrättens domslut

Med ändring av tingsrättens dom förpliktade hovrätten R.L. att till Nyombygg i Örebro AB:s konkursbo betala 425 000 kr jämte ränta - - -.

Hovrättslagmannen Mats Lundeholm var av skiljaktig mening och anförde:

Det får anses utrett att R.L. före konkursen har ådragit sig skulder mot konkursbolaget, bl.a. genom att låta anställda utföra arbeten åt honom. Jag finner lika med majoriteten också utrett att han under tiden före konkursen har underlåtit att ta ut hela den lön som hans anställningsavtal har berättigat honom till, att denna lönefordran har uppgått till det av R.L. angivna beloppet, och att fordringen är sådan att den kan göras gällande i konkursen.

När det så gäller tolkningen av det avtal som konkursboet ingick med R.L. den 24 februari 2009 kan jag konstatera att det enligt sin ordalydelse inte reglerar något annat än storleken av den fordran som konkursbolaget hade mot R.L. vid konkurstillfället. Konkursförvaltaren har som sin uppfattning angett att även R.L:s fordringar på bolaget reglerades genom avtalet, medan R.L. har hävdats att så inte var fallet. Utredningen talar för att R.L. under diskussionerna har nämnt att han har en fordran på bolaget, men det är oklart om storleken av denna fordran över huvud taget har diskuterats närmare. Även i övrigt ger bevisningen inte något säkert besked i frågan om det har funnits en gemensam partsvilja att låta avtalet reglera även R.L:s fordran mot bolaget. Avtalet är formulerat av konkursförvaltaren och oklarheter i avtalet får därför gå ut över konkursboet. På grund härav finner jag inte visat att avtalet reglerar något annat än det som framgår av dess ordalydelse, dvs. storleken av den fordran som konkursbolaget hade på R.L.

R.L:s fordran på lön har uppkommit före konkursen och kan kvittas mot fordringar som konkursbolaget hade mot honom före konkursen. Däremot kan han, av de skäl som hovrättens majoritet har anfört, inte kvitta sin lönefordran mot skulder som tillkommit efter det att bolaget försattes i konkurs, i synnerhet inte skulder som uppkommit genom avtal med konkursboet. Konkursboet gör gällande att den återopade fordringen har uppkommit genom avtalet. Avtalet har emellertid inte inneburit en framtida utväxling av ömsesidiga prestationer och innehåller inte heller i övrigt något som talar för att det skulle vara frågan

om ett fristående avtal mellan konkursboet och R.L. Utifrån den tidigare gjorda bevisvärderingen har avtalets syfte endast varit att beloppsbestämma den fordran som bolaget hade mot R.L. Redan före konkursen hade det gått att ta fram vad bolaget debiterade för arbete som utfördes av anställd personal m.m., och bolagets fordran var i den meningen fullgången redan då (jfr NJA 2009 s. 291). Den väsentliga grunden för konkursboets fordran enligt avtalet är alltså R.L:s tidigare överenskommelser med konkursbolaget om att bolagets anställda skulle utföra arbete åt honom m.m., och vad som skett efter konkurstillfället är endast att man i en förhandling har enats om exakt hur stor denna tvistiga tillgång skulle anses vara (jfr 3:10 KL).

I litteraturen har det ansetts att en ingången förlikning normalt konsumerar det före förlikningen aktuella rättsläget (se av majoriteten åberopade litteratur- och rättsfallshänvisningar). Jag anser emellertid inte att det är tillämpligt vid ställningstagande till frågan om kvittning i konkurs. Konkurslagstiftningen bygger på att förlikning ska kunna ske i olika sammanhang, t.ex. i samband med bevakning av tvistiga fordringar, utan att för den skull fordran enligt en sådan förlikning anses ha uppkommit först efter konkursen. Om förlikningar under konkursen riskerar att få oförutsedda effekter på andra mellanhavanden, kan det påverka benägenheten för parter att ingå sådana förlikningar som lagstiftaren har eftersträvat.

Jag anser sammanfattningsvis att den av konkursboet åberopade fordringen inte har uppkommit först genom konkursboets avtal med R.L. utan att den ska anses avse en bolagets fordran som uppkommit redan före konkursen (Jfr Welamson, Konkursrätt s. 479). Vid denna bedömning föreligger förutsättningar för kvittning och jag vill fastställa tingsrättens dom.

Högsta domstolen

R.L. överklagade och yrkade att HD skulle fastställa tingsrättens domslut.

Konkursboet motsatte sig att hovrättens dom ändrades.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, justitiesekreteraren Ylva Svensson, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande dom.

Domskäl

1.-3. Överensstämmer i sak med punkterna 1-3 i HD:s dom.

4. I fråga om R.L. visat att han har en lönefordran på konkursbolaget gör HD samma bedömning som hovrätten. R.L. har således visat att han har en fordran på konkursbolaget om 338 210 kr avseende för lite utbetald lön. HD gör även samma bedömning som hovrätten i frågan om R.L:s lönefordran reglerats genom avtalet mellan honom och konkursboet. Det är inte visat att R.L. genom avtalet mellan honom och konkursboet avstått från att göra gällande sin fordran i konkursen.

5. Frågan är då om det finns förutsättningar för R.L. att kvitta sin fordran på konkursbolaget mot den fordran som konkursboet har på honom enligt avtalet mellan parterna. I 5 kap. 15 § första stycket konkurslagen föreskrivs att en fordran hos gäldenären som får göras gällande i konkursen kan av borgenären användas till kvittning mot en fordran som gäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades. För kvittning i konkurs krävs således att konkursgäldenärens huvudfordran ska ha uppkommit före konkursbeslutet.

6. Vid konkursutbrottet hade Nyombygg en fordran på R.L. avseende betalning för det arbete som bolagets anställda hade utfört på R.L:s villa. Vid tidpunkten för konkursen fanns således förutsättningar enligt 5 kap. 15 § första stycket konkurslagen att kvitta R.L:s fordran mot konkursbolagets huvudfordran. Har

avtalet mellan konkursboet och R.L. inneburit att det uppkommit en ny fordran för konkursboet mot R.L. och förutsättningarna för kvittning därmed upphört?

7. Avtalet innebar en slutlig reglering av konkursboets anspråk mot R.L. med anledning av det arbete som konkursbolagets anställda utfört åt honom. Det kan därför beskrivas som ett förlikningsavtal. Ett förlikningsavtal kan ges den innebörden att de förpliktelser som uttrycks där ersätter de ursprungliga förpliktelser som tidigare gällt mellan parterna. Enligt obligationsrättsliga principer kan en sådan förnyelse av ett fordringsförhållande få betydelse för när en förpliktelse ska anses ha uppkommit. En bedömning av uppkomsttidpunkten för konkursboets fordran enligt avtalet mellan parterna bör emellertid göras med hänsyn till det konkursrättsliga sammanhang i vilket avtalet kommit till, se NJA 2009 s. 291. Den konkursrättsliga frysningsprincipen innebär att förhållandena vid konkursbeslutet så långt som möjligt bör vara bestämmande för konkursborgenärernas inbördes rätt i konkursen, se NJA 1973 s. 635 och NJA 1982 s. 900.

8. Vid tidpunkten för konkursen hade R.L. rätt att kvitta sin fordran på konkursbolaget mot konkursbolagets fordran på honom. I enlighet med sin skyldighet att driva in konkursgäldenärens fordringar tog konkursförvaltaren initiativ till det avtal som konkursboet och R.L. träffat om konkursbolagets fordran. Enligt frysningsprincipen bör en konkursförvaltares åtgärder inte leda till en omfördelning mellan borgenärerna i konkursen. Detta får till följd att avtalet mellan parterna inte ska ges den innebörden att förutsättningarna för kvittning upphört. R.L. ska ha rätt att kvitta sin fordran på konkursbolaget mot den fordran som konkursboet har på honom enligt avtalet mellan parterna.

9. Efter kvittning av R.L:s motfordran mot konkursboets huvudfordran återstår det för R.L. att betala 86 790 kr till konkursboet. Eftersom R.L. medgett att betala 110 000 kr ska han förpliktas att betala det beloppet till konkursboet. Hovrättens domslut ska ändras i enlighet med detta.

Domslut

Med ändring av hovrättens dom i själva saken förpliktar HD R.L. att till Nyombygg i Örebro AB:s konkursbo betala 110 000 kr med ränta - - -.

HD (justitieråden Stefan Lindskog, Severin Blomstrand, referent, Gudmund Toijer, Johnny Herre och Martin Borgeke) meddelade den 20 juni 2012 följande dom.

Domskäl

1. R.L. var verkställande direktör i Nyombygg i Örebro AB fram till hösten 2008. Nyombygg försattes i konkurs den 12 januari 2009. Före konkursen hade anställda vid Nyombygg utfört arbete på R.L:s villa. Mot bakgrund av detta träffade Nyombyggs konkursbo och R.L. ett avtal. Avtalet upprättades av konkursförvaltaren efter ett par sammanträffanden med R.L. Det skickades till R.L., som undertecknade avtalet den 24 februari 2009. Enligt avtalet skulle R.L. betala 425 000 kr till konkursboet med 100 000 kr senast den 16 mars 2009 och med 325 000 kr senast den 31 juli 2009. R.L. har inte betalat någonting enligt avtalet.

2. Konkursboet har som grund för sin talan anfört att R.L. enligt avtalet är skyldig att betala 425 000 kr till konkursboet. R.L. har invänt att han har en kvittningsskild motfordran på konkursbolaget om 338 210 kr. Motfordringen avser vad konkursbolaget har betalat för litet i lön till honom under den tid då han arbetade som verkställande direktör i bolaget.

3. Konkursboet har bestritt R.L:s kvittningsinvändning och har gjort gällande i första hand att R.L:s fordran på lön reglerades genom avtalet mellan konkursboet och R.L. I andra hand har konkursboet gjort gällande att avtalet mellan konkursboet och R.L. innebär att konkursboets fordran på R.L. uppkom

först efter Nyombyggs konkurs. Konkursboet har anfört att det därmed saknas förutsättningar att kvitta R.L:s fordran på konkursbolaget mot konkursboets fordran enligt avtalet.

4. Som hovrätten har funnit har R.L. visat att han har en lönefordran på konkursbolaget uppgående till 338 210 kr och att han inte genom avtalet mellan honom och konkursboet har avstått från att göra gällande sin fordran i konkursen.

5. Frågan är då om det finns förutsättningar för R.L. att kvitta sin fordran på konkursbolaget mot den fordran som konkursboet har på honom enligt avtalet mellan parterna. I 5 kap. 15 § första stycket konkurslagen föreskrivs att en fordran hos gäldenären som får göras gällande i konkursen kan av borgenären användas till kvittning mot en fordran som gäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades. För kvittning i konkurs krävs således att konkursgäldenärens huvudfordran ska ha uppkommit före konkursbeslutet.

6. Vid konkursutbrottet hade Nyombygg en fordran på R.L. avseende betalning för det arbete som bolagets anställda hade utfört på R.L:s villa. Då fanns således förutsättningar enligt 5 kap. 15 § första stycket konkurslagen att kvitta R.L:s motfordran mot konkursbolagets huvudfordran. Konkursboet gör emellertid gällande att avtalet mellan konkursboet och R.L. innebär att det har uppkommit en ny fordran för konkursboet mot R.L. i stället för den fordran som konkursbolaget hade. Frågan är alltså om - som hovrätten har funnit - avtalet innebär en novation och förutsättningarna för kvittning därmed har upphört.

7. Till att börja med kan då konstateras att novation är en konstruktion som inte tillåter några bestämda rättsliga slutsatser av generell natur (jfr Knut Rodhe, Obligationsrätt, 1956, s. 639 ff., och Viggo Hagström, Obligationsrätt, 2 uppl. 2011, s. 794 f.). Avgörande för om rätten till kvittning har fallit bort är vad parterna har avtalat.

8. I avtalet anges som en bakgrund att konkursbolaget har fordringar på R.L. uppgående till 425 000 kr och sedan föreskrivs hur R.L. ska betala detta belopp. Ingenting i avtalstexten tyder på att parterna har avsett att skapa ett nytt fordringsförhållande. En naturlig läsning av avtalet är att det endast preciserar hur en redan befintlig skuld ska betalas (jfr Lars Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 479). För en sådan tolkning talar också den konkursrättsliga frysningsprincipen, som ska vägleda konkursförvaltaren och som innebär att förhållandena vid konkursbeslutet så långt möjligt bör vara bestämmande för konkursborgenärernas inbördes rätt i konkursen (se NJA 2010 s. 454 med hänvisningar).

9. Det anförda får till följd att avtalet mellan parterna inte ska ges den innebörden att förutsättningarna för kvittning har upphört. R.L. har alltså rätt att kvitta sin fordran på konkursbolaget mot den fordran som konkursboet har på honom.

10. Till följd av kvittningsrätten ska R.L. inte betala mer än vad han har medgett, dvs. 110 000 kr. Räkna ska - som tingsrätten har funnit - utgå från den 14 juli 2009. Tingsrättens domslut ska alltså fastställas.

Domslut

HD upphäver hovrättens dom och fastställer tingsrättens domslut.

HD:s dom meddelad: den 20 juni 2012.

Mål nr: T 5537-10.

Lagrum: 5 kap. 15 § konkurslagen.

Rättsfall: NJA 2010 s. 454.

Sökord: Konkurs; Frysningprincipen; Kvittning; Novation
